

WSKAZÓWKI DLA OBSERWATORÓW
dotyczące oceny sędziów szczebla centralnego
oraz wypełniania raportu obserwatora
od sezonu 2017-2019

(do użytku wewnętrznego)

I. Raport obserwatora

Przeprowadzając obserwację meczu i sporządzając sprawozdanie obserwator musi kierować się instrukcjami i stosować kryteria przedstawione przez Kolegium Sędziów PZPN oraz Komitet Sędziowski UEFA.

Celem obserwowania sędziów, sędziów asystentów i sędziów technicznych jest:

- a. Przekazywanie KS PZPN raportów zawierających ocenę pracy sędziów z prowadzonych zawodów,
- b. dbanie o jednolite stosowanie i interpretację Przepisów Gry,
- c. ustne i pisemne ocenienie pracy sędziego i tam gdzie zachodzi taka potrzeba ocenianie również sędziów asystentów, dodatkowych sędziów asystentów i sędziów technicznych,
- d. identyfikowanie utalentowanych, młodych sędziów,
- e. przekazywanie sędziom wskazówek dotyczących podnoszenia umiejętności (coaching sędziów).

Celem stosowania niniejszego arkusza obserwacji jest:

- a. dążenie do ujednoczenia wystawianych not sędziom,
- b. wystawianie sędziom adekwatnych ocen zgodnych ze skalą – oceny te odzwierciedlają występ każdego z sędziów oraz poziom trudności prowadzonych zawodów oraz ich charakter,
- c. używanie elektronicznego arkusza, wysłania i dystrybuowania sprawozdania do wszystkich zainteresowanych – Extranet – w czasie 48 godzin od zakończenia zawodów;
- d. przytoczenie odpowiednich sytuacji z meczu dla poparcia wniosków płynących z raportu.

II. Ocenianie zespołu sędziowskiego

A. Główne założenia oceniania sędziego

Celem analizy prowadzonej podczas zawodów jest:

- a. wychwycenie proaktywnych i prewencyjnych (kluczowy/e moment/y) decyzji, który/e wpłynął/wpłynęły na późniejszy przebieg i charakter zawodów,
- b. ocenienie reakcji sędziego na zmiany dotyczące tempa, a także decyzji stanowiących odpowiedź na wymagania zawodów,
- c. ocenienie wpływu trudnych sytuacji/decyzji na **dalsze** prowadzenie zawodów/podejmowanie decyzji (osobowość), w tym stanowczości i odwagi sędziego.

B. Ocenianie sędziów i sędziów asystentów

Skala ocen sędziów i sędziów asystentów

Uważa się, że skala oceny jest wystarczająco przejrzysta, aby umożliwić odpowiednie ocenianie:

9,0 - 10,0	Znakomite prowadzenie zawodów.
8,5 - 8,9	Bardzo dobre. Ważna(e) decyzja(e) podjęta(e) prawidłowo.
8,4	Dobre. Spełniające oczekiwania KS PZPN.
8,3	Dobre, ale z jednym obszarem do poprawy.
8,0 - 8,2	Prowadzenie zawodów z ważnymi obszarami wymagającymi poprawami, w tym nieudzieloną/nieudzielonymi sankcją/sankcjami dyscyplinarną/dyscyplinarnymi.
7,9##	Jeden poważny błąd, w innym przypadku 8,3 lub wyżej.
7,8##	Jeden poważny błąd, w innym przypadku od 8,0 do 8,2.
7,5 - 7,7	Poniżej oczekiwań. Słaba kontrola nad zawodami. Słaba kontrola dyscyplinarna.
7,0 - 7,4	Rozczarowujący występ z jednym poważnym błędem bądź występ z dwoma lub większą liczbą poważnych błędów.
6,0 - 6,9	Występ na poziomie nieakceptowalnym.

W rubryce „przewidywana ocena” należy umieścić ocenę, którą otrzymałby sędzia, gdyby nie popełnił poważnego błędu.

Wszystkie kryteria znajdujące się w raporcie powinny być ujęte na podstawie zdarzeń zaistniałych w czasie meczu. Zdarzenia te mogą być łączone w jednolite interpretacyjnie grupy ale zawsze powinny być wystarczająco dokładnie opisane.

Punkt odniesienia (benchmark) powinny stanowić oceny 8,3 i 8,4, które są równoznaczne z dobrą, oczekiwaną, w danym dniu, dyspozycją sędziego. Sędziowie prowadzący zawody na tym poziomie i posiadający potencjał do prowadzenia zawodów jeszcze lepiej, powinni oczekiwać oceny z tego przedziału.

Dalsze wyjaśnienia skali ocen

- Noty od 9,0 do 10,0 wystawiane powinny być dla znakomitego występu w bardzo wymagających zawodach.
- Noty od 8,5 do 8,9 wystawiane powinny być dla bardzo dobrego występu w zawodach dość wymagających lub bardzo wymagających.
- Nota 8,4 wystawiana powinny być dla „naprawdę dobrego” występu w normalnym meczu, będzie to wiadomość dla obsady, że sędzia jest gotowy do następnego meczu.

- Nota 8,3 wystawiana powinny być w normalnym meczu dla „naprawdę dobrego” występu z jednym obszarem do poprawy, np. brak udzielonego napomnienia lub błędnie udzielone napomnienie.
- Noty 8,0 – 8,2 powinny być wystawione dla występu, w którym występowały ważne obszary, które wymagały poprawy, do takich obszarów można zaliczyć m.in. niekonsekwentne zarządzanie dyscyplinarne.
- Nota 7,9 powinna być wystawiona, gdy sędzia zaprezentował się dobrze, lub bardzo dobrze i otrzymałby ocenę 8,3 lub wyższą, ale popełnił jeden poważny błąd (np. nieprawidłowo podyktowany rzut karny, czy nieudzielona czerwona kartka, itd.). W takiej sytuacji ocena powinna być max. 7,9.
- Notę 7,8 powinna być wystawiona, gdy sędzia ogólnie sędziował na poziomie noty 8,0, 8,1 lub 8,2, ale popełnił jeden poważny błąd (np. nieprawidłowo podyktowany rzut karny, czy nieudzielona czerwona kartka, itd.). W takiej sytuacji ocena powinna być max. 7,8.
- Noty 7,5 – 7,7 powinny być wystawione jeżeli sędzia nie popełnił żadnego poważnego błędu, ale nie utrzymywał ogólnej kontroli nad zawodami i miał znaczące elementy do poprawy.
- Noty 7,0 – 7,4 powinny być wystawione jeżeli sędzia popełnił **więcej niż jeden** poważny błąd (np. nieprawidłowo podyktowany rzut karny, czy nieudzielona czerwona kartka, itd.) i przy tym **moga** występować ważne obszary do poprawy.
- Noty 6,0 – 6,9 powinny być wystawione jeżeli sędzia poprowadził zawody na poziomie nie do zaakceptowania i popełnił poważne błędy. Dodatkowo sędzia wykazał się dużym brakiem konsekwencji w obszarze dyscyplinarnym i/lub nie posiadał kontroli nad zawodami.
- W przypadku wystawienia któremukolwiek z sędziów noty poniżej 7,0, obserwator ma dodatkowo obowiązek przesłania do KS PZPN e-maila ze szczegółowym uzasadnieniem wystawionej oceny.

Jeżeli sędzia popełnił ewidentny błąd w udzieleniu, bądź nie udzieleniu napomnienia należy odjąć od oceny 0,1.

W przypadku popełnionych błędów, w tym również sytuacji, którymi sędzia nie zarządził w odpowiedni sposób, obserwator powinien najpierw powiedzieć (przedyskutować) o tym sędziom podczas wspólnego omawiania zawodów, a następnie umieścić to w raporcie, z jasnym opisem i minutą popełnionego błędu/nieprawidłowo zarządzanej sytuacji.

Obserwator nie może kompensować sędziemu noty, jeżeli sędzia podejmuje prawidłową decyzję, po wyżej wymienionych sytuacjach.

Konsekwencje błędów sędziowskich

Jeśli w opinii obserwatora:

- a. sędzia przeprowadził zawody na poziomie dobrym lub bardzo dobrym (ocena 8,3 lub wyżej), ale popełnił jeden poważny błąd w krytycznej/ważnej sytuacji, to ocena może wynieść maksymalnie 7,9,
- b. sędzia przeprowadził zawody na poziomie ocen 8,0-8,2, ale popełnił jeden poważny błąd, to ocena może wynieść maksymalnie 7,8,
- c. sędzia nie miał kontroli nad zawodami oraz posiada poważne słabości warsztatowe wymagające poprawy, to ocena powinna wynieść 7,7 lub mniej,
- d. sędzia popełnił więcej niż jeden poważny błąd, to ocena powinna wynieść 7,4 lub mniej.

Poważne błędy mogą dotyczyć ważnych/krytycznych sytuacji podanych w punkcie D poniżej. Obserwatorzy w ocenie sędziego nie mogą rekompensować popełnionych przez niego poważnych błędów, nawet jeśli następne podjęte w meczu decyzje są prawidłowe.

Poważny błąd sędziego należy dalej oceniać jako poważny błąd nawet jeśli decyzja została zmieniona po konsultacji z sędzią asystentem lub sędzią technicznym. Ta sama zasada dotyczy sędziów asystentów czy dodatkowych sędziów asystentów, którzy popełniają poważny błąd. Na przykład:

- a. sędzia podyktował rzut karny i udzielił napomnienia, ale następnie po interwencji sędziego asystenta prawidłowo wycofał się z tych decyzji i grę wznowił rzutem sędziowskim,
- b. sędzia omyłkowo nie wykluczył z gry zawodnika po udzieleniu mu drugiego napomnienia i zamierza wznowić grę, na szczęście sędzia asystent interweniuje przed wznowieniem gry i informuje sędziego o jego pomyłce.

Choć obie decyzje są korygowane, KS PZPN nie może zaakceptować takich błędów na szczeblu centralnym i dlatego ocena powinna być niższa niż 8,0.

W przypadku oceny niższej niż 7,7 obserwator musi omówić z sędziami **elementy do poprawy** podczas pomeczowej rozmowy, a następnie zanotować je w raporcie w punkcie 7 (Uwagi o charakterze ogólnym...) i punkcie 8 (Punkty omówione z sędzią) oraz w punktach 9 i 10 (dotyczy sędziów asystentów).

Aby uzyskać ocenę wyższą niż 8,4 sędzia musi podjąć **w sytuacji krytycznej i ważnej, prawidłową decyzję** (dotyczy to również akcji zapobiegawczej, która wpłynęła pozytywnie na późniejszą kontrolę zawodów). Stopień trudności takich zawodów musi być uznany za „dość wymagający” lub „trudny”.

Ocena wyższa niż 8,4 jest możliwa nawet jeżeli stopień trudności meczu jest „normalny”.

Jeżeli stopień trudności zawodów jest „normalny” tylko dzięki działaniom podjętym przez

sędziego lub jeżeli decydująca i ważna decyzja została podjęta prawidłowo, to takie aspekty należy uznać na korzyść sędziego. W takich okolicznościach ocena 8,5 będzie adekwatna.

Stawiając ocenę wyższą niż 8,4, **obserwator musi szczegółowo opisać wszystkie elementy** (z odniesieniem do minut), które spowodowały, że ocena jakości pracy sędziego będzie powyżej dobrej (oczekiwanej).

Należy zauważyć, że przedział między 7,5 a 7,7 uznany jest przez UEFA jako „poniżej oczekiwań”. Wobec powyższego KS PZPN, tak jak UEFA, przyjmuje jako benchmark noty 8,3 – 8,4, które odzwierciedlają oczekiwany poziom prowadzenia zawodów.

W meczach wysokiej rangi, transmitowanych w telewizji, decyzje podjęte w krytycznych momentach, mogą być sprawdzone na video (DVD) po meczu, nawet następnego dnia. Jednakże obserwator musi jednoznacznie poinformować sędziów, że zamierza to zrobić. **W takim przypadku musi być sporządzona notatka, w dwóch egzemplarzach dla sędziego i obserwatora z podaniem sytuacji wraz z minutą jej wystąpienia, która poddana będzie analizie video (DVD) przez obserwatora.** Stosowna uwaga o korzystaniu z zapisu video (DVD), z podaniem zawartości notatki, musi się znaleźć w sprawozdaniu obserwatora. W meczach niższej rangi, w których nie ma możliwości obejrzenia powtórek na video (DVD), obserwator w razie wątpliwości co do oceny sytuacji, musi rozstrzygnąć je na korzyść sędziego.

Z założenia występ oceniony w przedziale 7,5-7,7 jest sklasyfikowany jako poniżej oczekiwań. KS PZPN oczekuje od sędziów wyższego poziomu, odpowiadającego ocenom z zakresu 8,3-8,4.

C. Sędziowie Asystenci

Ważne jest, aby w trakcie pomeczowej dyskusji zwrócić również uwagę na sędziów asystentów. Decyzje dotyczące oceny spalonego często przesądzają o zdobyciu bramki, bądź utraceniu szansy na jej zdobycie. W dodatku, uprawnienia sędziów asystentów zostały zwiększone, m.in. poprzez sygnalizowanie przewinień w dowolnym punkcie pola gry. Dlatego ważne jest, aby ocenić umiejętności sędziów asystentów w stosowaniu tych poszerzonych uprawnień bez ich nadużywania oraz ich zaangażowanie i poruszanie się. Jakość pracy sędziów asystentów stanowi ważny element dobrego występu całego zespołu sędziowskiego.

Sekcje w punktach 9 i 10 muszą być zatem omówione i wypełnione bardzo starannie (szczegółowe wskazówki można znaleźć w Załączniku nr 1)

Jeżeli chodzi o spalonego KS PZPN nie jest przeciwna sprawdzaniu przez obserwatora prawidłowości podjętej decyzji na podstawie materiału filmowego, nawet następnego dnia.

W takim wypadku **musi być także sporządzona notatka, w dwóch egzemplarzach dla sędziego (głównego) i obserwatora z podaniem sytuacji wraz z minutą jej wystąpienia, która poddana będzie analizie video (DVD) przez obserwatora.** Fakt ten powinien być odnotowany w sprawozdaniu z podaniem treści notatki. Procedura sprawdzania decyzji na podstawie materiału filmowego powinna być ograniczona do tak zwanych sytuacji bramkowych.

D. Ocenianie sędziego technicznego

System oceniania sędziego technicznego jest obecnie podobny do systemu wykorzystywanego do oceny pozostałych sędziów i uwzględnia pojęcie „poważnego błędu”. Normalna, efektywna praca sędziego technicznego powinna być oceniona na poziomie 8,3 – 8,4. Jeżeli sędzia techniczny odpowiednio postępował w sytuacjach trudnych (wyjątkowych) to ocena powinna wzrosnąć powyżej 8,3 – 8,4. W przypadku ocen wyższych lub niższych niż 8,3 – 8,4 konieczne jest wyjaśnienie powodów wystawienia takiej oceny.

9,0 - 10,0	Znakomity występ w bardzo wymagających warunkach.
8,5 - 8,9	Bardzo dobry występ. Dobrze opanował kilka dość trudnych sytuacji.
8,3 - 8,4	Dobry występ. Spełnił swoje obowiązki w sposób prawidłowy.
8,0 – 8,2	Rozczarowujący występ. Nie wykonywał swoich obowiązków zgodnie z wytycznymi KS PZPN.
7,9##	Jeden poważny błąd, w innym przypadku 8,3 lub wyżej.
7,8##	Jeden poważny błąd, w innym przypadku od 8,0 do 8,2.
7,4 – 7,7	Słaby występ. Całkowity brak kontroli nad osobami przebywającymi w strefie technicznej (strefa technicznych), nie zdołał wypełnić obowiązków zgodnych z wskazówkami KS PZPN.

W rubryce „przewidywana ocena” należy umieścić ocenę, którą otrzymałby sędzia, gdyby nie popełnił poważnego błędu.

E. Trudność zawodów

Trudność zawodów rozpatrywana jest indywidualnie dla każdego sędziego, w tym również sędziego technicznego. Obserwator musi zadecydować o poziomie trudności zawodów i ocenić umiejętności **każdego** sędziego przy podejmowaniu decyzji w krytycznych, ważnych sytuacjach (sposób radzenia sobie z sytuacjami krytycznymi).

Ocena poziomu trudności meczu przez obserwatora musi być podana w tabeli w raporcie obserwatora. Obserwator musi opisać ważne decyzje podjęte przez sędziów w czasie meczu podając minuty, w których krytyczne momenty miały miejsce aby wyjaśnić (uzasadnić) ostateczną ocenę i stopień trudności. Co do zasady zawody w których nie miały miejsca krytyczne/ważne sytuacje powinny być ocenione jako co najwyżej „normalne”.

Jednak, jak to już wspomniano w punkcie II. B powyżej, ocena wyższa niż 8.4 jest możliwa także w meczu którego stopień trudności oceniono na „normalny”, jeśli w opinii obserwatora zawody były „normalne” poprzez proaktywne i prewencyjne decyzje sędziego. Decyzje te muszą być szczegółowo opisane w raporcie

Poziom trudności zawodów ocenia się także na podstawie **ilości podjętych decyzji**, w których sędzia wykazuje znajomość i prawidłowe zastosowanie Przepisów Gry (zawody „normalne” i „dość wymagające” itd.), jak również czy sędzia miał do czynienia z krytycznymi/ważnymi sytuacjami/starciami (uwzględniając ich częstotliwość i intensywność).

Normalne	Zawody normalne z niewielką liczbą dość trudnymi sytuacjami dla sędziów
Dość wymagające	Zawody ciężkie z kilkoma trudnymi sytuacjami dla sędziów
Bardzo trudne	Zawody bardzo ciężkie z wieloma trudnymi sytuacjami dla sędziów

Szczególną uwagę należy zwrócić na takie **ważne** decyzje, jak:

1. faule lub symulowanie fauli w polu karnym oraz w pobliżu pola karnego,
2. pozbawienie realnej szansy na zdobycie bramki lub pozbawienie bramki,
3. akty przemocy (gwałtowne, agresywne zachowanie),
4. masowe konfrontacje pomiędzy zawodnikami i protesty przeciwko decyzjom sędziowskiemu,
5. drugie żółte kartki, w tym nie wykluczenie ponownie napomnianego zawodnika z gry,
6. sytuacje w ocenie spalonego z konsekwencją minimum pozbawienia lub stworzenia realnej szansy na zdobycie bramki (dotyczy głównie asystentów),
7. kluczowe sytuacje w obrębie pola karnego.

Do poważnych błędów należy zaliczyć:

1. błędy w ocenie i postępowaniu w przewinieniach, za które zawodnik powinien otrzymać drugą żółtą kartkę,
2. nie udzielenie wykluczenia z gry zawodnikowi, który za popełnione przewinienie powinien otrzymać ewidentną czerwoną kartkę,
3. ewidentny błąd przy decyzji o podyktowaniu lub nie podyktowaniu rzutu karnego,
4. fundamentalny błąd w interpretacji Przepisów Gry.

III. Pozostałe uwagi dotyczące raportu obserwatora

A. Punkty od 2 do 6

Szczegółowe wskazówki na temat wypełniania tych sekcji Sprawozdania Obserwatora znajdują w Załączniku nr 1, który, co do zasady, w poprzednich latach stanowił główną część raportu obserwatora.

B. Punkty 7 i 8: Ogólne uwagi i porady dotyczące pracy sędziego (przykłady) i punkty dyskutowane z sędziami.

Obserwator jest dla sędziego również jego instruktorem/trenerem. Poprzez analizy i porady, obserwator pomaga sędziemu robić postępy, rozwijać jego umiejętności.

W punktach 7 i 8 obserwator wyciąga wnioski z analizy pracy sędziego. Powinien on:

- Stworzyć sędziemu takie warunki, w których może on wyrazić swoje zdanie i przeprowadzić analizę swojego występu,
- wyznaczyć priorytety (dwa lub trzy punkty kluczowe),
- najpierw wspomnieć o pozytywnych punktach, a następnie o aspektach do poprawy i upewnić się, że dyskusję zakończy ponownie wskazując na pozytywne punkty

warsztatu sędziiego,

- przekazać konkretne porady, wskazówki (oparte na aktualnych zdarzeniach meczowych), które będą zrozumiałe i precyzyjne,
- we współpracy z zespołem sędziowskim zaproponować rozwiązania oraz alternatywy, dzięki którym sędziowie będą mogli poprawić jakość swojego sędziowania.

Sędziowie często narzekają, że obserwator nie dyskutuje z nimi wystarczająco długo i dogłębnie i dlatego często zawartość raportu oraz ustne komentarze pomeczowe nie są spójne.

Aby zachęcić do dyskusji i zagwarantować sędziom, że omówione punkty odpowiadać będą treści raportu, obserwator powinien wynotować dwa lub trzy pozytywne i negatywne punkty, które przekaze sędziemu podczas pomeczowej dyskusji, a później umieścić je w raporcie. **W żadnym momencie rozmowy nie mogą jednak zostać ujawnione konkretne oceny, które obserwator zamierza postawić sędziom.**

Ewentualne odniesienie się do punktów I. d i e (identyfikowanie perspektywicznych, utalentowanych sędziów z różnych regionów kraju oraz rekomendowanie sędziów do prowadzenie następnych meczy w nawiązaniu do ich aktualnych umiejętności, a także do ich aktualnej dyspozycji) powinno mieć miejsce w pkt. 7 raportu obserwatora.

C. Dodatkowe wskazówki

- Wystawiając ostateczną ocenę przy normalnym poziomie trudności zawodów, obserwator jako ocenę wyjściową powinien uznać -/+ ocenę 8,4.
- Wystawiając ostateczną ocenę przy dość wymagającym/bardzo trudnym poziomie trudności zawodów, obserwator jako ocenę wyjściową powinien uznać -/+ ocenę 8,5.
- Jeżeli zawody są normalne pod względem poziomu trudności tylko dzięki działaniom sędziiego lub w związku, że podjął on kluczową, ważną decyzję prawidłowo, to taki sędzia powinien zostać nagrodzony i w takim przypadku ocena 8,5 może być jak najbardziej stosowna.
- W zawodach, w których sędzia prawidłowo udzielił dużej liczby żółtych i/lub czerwonych kartek i/lub rzutów karnych, lub innych podobnych decyzji, to obserwator ma prawo zmienić poziom trudności zawodów z normalnych na dość wymagające.
- Noty 8,5 – 8,9 wystawiane są za bardzo dobry występ sędziiego w zawodach o poziomie trudności dość wymagającym/trudnym, w których sędzia musiał podjąć kilka ważnych decyzji i podjął je prawidłowo.
- Kluczowe decyzje podjęte przez sędziiego lub jego inne działania muszą być zdecydowanie podkreślone w sekcji 7 (Uwagi o charakterze ogólnym ...).

- Jeżeli sędzia natychmiast zmieni swoją decyzję np. z rzutu karnego na rzut wolny bezpośredni na zewnątrz pola karnego po prawidłowej interwencji sędziego asystenta lub dodatkowego sędziego asystenta, to w takiej sytuacji obserwator nie obniży końcowej noty sędziego.
- Jeżeli sędzia natychmiast zmieni swoją decyzję z rzutu karnego na rzut wolny pośredni w związku z symulacją jakiej dopuścił się zawodnik i sędzia zmieni tą decyzję po prawidłowej interwencji sędziego asystenta lub dodatkowego sędziego asystenta, to w takiej sytuacji obserwator nie obniży końcowej noty sędziego.
- Jeżeli sędzia natychmiast zmieni swoją decyzję z rzutu wolnego pośredniego na rzut karny i sędzia zmieni tą decyzję po prawidłowej interwencji sędziego asystenta lub dodatkowego sędziego asystenta, to w takiej sytuacji obserwator nie obniży końcowej noty sędziego.
- Jeżeli sędzia udzieli drugiej żółtej kartki i natychmiast zda sobie sprawę, że zawodnik ten nie był wcześniej napomniany, to jeżeli sędzia zmieni swoją decyzję natychmiast, to obserwator nie obniży za to oceny. Jeżeli błąd zostaje skorygowany natychmiast przez jednego z członków zespołu sędziowskiego, to obserwator odejmie sędziemu min. 0,1 z końcowej oceny. Jeżeli błąd nie zostanie skorygowany, to taką sytuację należy uznać za poważny błąd.
- Jeżeli zawodnik zostaje niesłusznie napomniany w związku z błędną identyfikacją winnego zawodnika przez sędziego, to obserwator odejmie sędziemu -0,1 z końcowej oceny. Jeżeli podczas tego samego zdarzenia, zawodnik, który miał być napomniany, nie zostanie napomniany, to obserwator odejmie sędziemu -0,2 od końcowej oceny.
- Obserwator odejmie sędziemu -0,2 od końcowej oceny, jeżeli decyzja podjęta przez sędziego pośrednie doprowadzi do jednego z poniższych rozstrzygnięć:
 1. Nieprawidłowo przyznany rzut wolny doprowadzi do zdobycia bramki.
 2. Sędzia nie zauważy ewidentnego przewinienia i doprowadzi to do zdobycia bramki.
 3. Sędzia błędnie przyzna rzut różny w ewidentnej sytuacji, a po tym rzucie różnym bramka zostanie zdobyta.
 4. Sędzia asystent podejmie błędną decyzję dotyczącą spalonego i w jej wyniku bramka zostanie zdobyta lub nieuznana.
- **„Natychmiast” oznacza – decyzję podjętą bez widocznej zwłoki i bez widocznej interwencji/protestów zawodników.**

D. Punkt 11: Uwagi dotyczące sędziego technicznego

Zadaniem sędziego technicznego jest pomaganie sędziemu w każdym momencie oraz informowanie go o zdarzeniach, których sędzia i sędziowie asystencji nie zauważyli. Obserwator będzie oceniał przede wszystkim sytuacje wymagające szczególnej pomocy sędziemu np. w przypadku błędnej identyfikacji ukaranego zawodnika lub nie wykluczenia zawodnika po otrzymaniu przez niego drugiej żółtej kartki. Sędzia techniczny musi być również proaktywny przy procedurze wymiany (na przykład: sprawdzanie wyposażenia zawodnika i biżuterii).

Uwzględniać należy również praktyczne wytyczne dotyczące zarządzania w strefie technicznej, które znajdują się w Przepisach Gry. Obserwator jest zobowiązany ocenić, czy sędzia techniczny zarządzał w strefie technicznej w odpowiedni sposób, będąc stanowczym (jeżeli było to konieczne) ale nie prowokującym w stosunku do trenerów, jeżeli wykonywali oni swoją pracę w sposób odpowiedzialny. (Szczegółowe wskazówki można znaleźć w Załączniku nr 1).

E. Punkt 12: Kary indywidualne

W rubryce „Opis przewinienia” należy na końcu użyć sformułowania: **kara słuszna** lub **kara niesłuszna**, a w przypadku udzielenia wykluczenia zawodnika w rubryce „Drużyna”, oprócz nazwy drużyny **należy podać imię i nazwisko wykluczonego zawodnika**.

F. Sytuacje szkoleniowe

Zidentyfikowane przez obserwatora, wyjątkowe sytuacje w meczu, mogące stanowić cenny materiał szkoleniowy, powinny być opisane na ostatniej stronie sprawozdania. Opis taki powinien być krótki z podaniem minuty meczu, tak aby komisja szkoleniowa mogła łatwo odnaleźć rekomendowaną sytuację.

Komisja Szkoleniowa KS PZPN

Załącznik nr 1: Wskazówki/Punkty odniesienia

Poniżej podano wskazówki/punkty odniesienia do wypełniania poszczególnych części sprawozdania obserwatora. Nie jest to materiał wyczerpujący, ale powinien pomóc obserwatorowi zidentyfikować szczególne cechy sędziego i aspekty do poprawy. Wskazówki te, co do zasady, były częścią poprzednio stosowanego arkusza obserwacyjnego.

1. Zastosowanie i interpretacja Przepisów Gry. Kontrola nad grą, taktyczne postępowanie i zarządzanie grą.
 - a. Prawidłowe i konsekwentne karanie fauli (podstawienie nogi, ataki, kiedy najpierw następuje kontakt z przeciwnikiem).
 - b. Rozróżnianie ataków na piłkę, a ataków na przeciwnika.
 - c. Natychmiastowa interwencja w celu ochrony zawodników, którzy są poszkodowani na skutek poważnych, rażących fauli.
 - d. Świadomość + prawidłowe i konsekwentne kary za pchanie, ciągnięcie i trzymanie (ukryte faule).
 - e. Czujność na użycie łokci.
 - f. Czujność + prawidłowe i konsekwentne kary za symulację, krytykę, marnowanie czasu, itp.
 - g. Prawidłowa ocena i interpretacja zdarzeń w przypadku pozbawienia przeciwnika realnej szansy zdobycia bramki.
 - h. Prawidłowa ocena i interpretacja zdarzeń w przypadku zatrzymania korzystnej akcji.
 - i. Prawidłowe rozróżnianie pomiędzy rozmyślnym, a przypadkowym zagranieniem piłki ręką.
 - j. Prawidłowe rozróżnianie rzutów wolnych bezpośrednich i pośrednich.
 - k. Mur w prawidłowej odległości – odmierzanie odległości 9,15m przy rzutach wolnych w pobliżu pola karnego.
 - l. Prawidłowa kontrola wznowienia gry (rzut od bramki, rzut różny, wrzut, rozpoczęcie gry, rzut sędziowski).
 - m. Prawidłowe procedury wymiany oraz udzielanie pomocy kontuzjowanym zawodnikom.
 - n. Prawidłowa sygnalizacja doliczonego czasu gry .
 - o. Prawidłowa kontrola zachowania bramkarza.
 - p. Podwyższenie jakości zawodów poprzez rozsądne stosowanie korzyści.
 - q. Kontrola meczu w każdej jego fazie.
 - r. Rozpoznanie charakteru meczu od początku, prawidłowe nastawienie przyjęte od początku.
 - s. Natychmiastowa i właściwa reakcja na zmianę charakteru meczu.
 - t. Rozsądne, przemyślane zezwalanie na kontynuowanie gry (zgodnie z duchem gry).
 - u. Szybkie, jasne i pewne i rozsądne decyzje .
 - v. Umożliwianie szybkiego wznowienia gry.

- w. Efektywna sygnalizacja (opanowana ale jasna sygnalizacja) + odpowiednie użycie gwizdka.
2. Kontrola dyscyplinarna oraz zarządzanie zawodnikami i osobami upoważnionymi do przebywania na ławce rezerwowych (strefa techniczna)
- a. Właściwe kary dyscyplinarne.
 - b. Konsekwencja i przewidywanie w pokazywaniu kartek; jasna linia od początku (nie pokazywanie kartek za wcześnie za mało ważne przewinienia).
 - c. Żółta kartka za trzymanie, kiedy zatrzymany zostaje korzystny atak (= niesportowe zachowanie) – rozpoznanie ukrytych, podstępnych fauli.
 - d. Kara dyscyplinarna (żółta kartka) za niesportowe zachowanie (odkopywanie piłki, krytyka poprzez wymachiwanie rękami, powtarzające się wymuszanie, sugestywne gesty aby przeciwnikowi pokazać kartkę, itp.).
 - e. Czerwona kartka za ataki zagrażające zdrowiu przeciwnika.
 - f. Żółta kartka za przerwanie korzystnej akcji.
 - g. Czerwona kartka za pozbawienie realnej szansy zdobycia bramki – odwaga kiedy czerwona kartka + karny.
 - h. Kartki pokazywane jasno i z opanowaniem, oraz jednoznaczna identyfikacja zawodnika ukaranego.
 - i. Ograniczona dyskusja z zawodnikami i ograniczone gesty w kierunku zawodników (po decyzji).
 - j. Brak tolerancji w stosunku do zawodników czynnie znieważających sędziego.
 - k. Właściwe i rozumne zachowanie w stosunku do trenerów udzielających wskazówek zawodnikom i zachowujących się prawidłowo.
 - l. Reakcja na poniżające gesty, lekceważące wymachiwanie rękami i ironiczne klaskanie ze strony trenerów
3. Kondycja fizyczna
- a. Sportowa sylwetka, dobry styl biegu, dobra kondycja do końcowego gwizdka.
 - b. Dobra wytrzymałość, bieganie na długich dystansach.
 - c. Stosowanie sprintów, nawet pod koniec meczu (szybkie kontrataki).
 - d. Podbieganie do miejsca przewinienia, aby zapobiec ryzyku odwetu lub protestu.
 - e. Umiejętne stosowanie biegu tyłem, aby mieć dobry przegląd sytuacji.
 - f. Ładny styl biegu.
 - g. Przebywanie w optymalnej odległości, śledzenie gry przez cały czas, nie przeszkadzając w grze (nie uderzony piłką).
 - h. Elastyczna diagonalna, obserwacja gry z boku lub pod kątem, aby zobaczyć ukryte przewinienia (trzymanie, pchanie).
 - i. Elastyczna diagonalna: piłka i gra zawsze pomiędzy sędzią i sędzią asystentem
 - j. Wbieganie w pole karne, kiedy jest to konieczne.
 - k. Prawidłowe ustawienie podczas stałych fragmentów gry (rzuty wolne, rzuty różne, rzuty karne).
 - l. Umiejętność przewidywania tego co może się zdarzyć (czytanie gry), unikanie niepotrzebnego biegania.

4. Współpraca z sędziami asystentami i sędzią technicznym
 - a. Rozpoznanie i natychmiastowa reakcja na wszystkie wskazania asystentów
 - b. Dobry kontakt wzrokowy z sędziami asystentami, nawet z użyciem elektronicznego systemu chorągiewek
 - c. Dobry podział kompetencji pomiędzy zespół sędziowski (faule w pobliżu sędziego asystenta)
 - d. Prawidłowe podziękowanie za sygnalizacje sędziego asystenta bez przerywania gry (korzyść, zbyt szybka sygnalizacja spalonego, itp.) i zasygnalizowanie, że widział podniesioną chorągiewkę
 - e. Brak sprzecznych decyzji z sędziami asystentami (rzut różny/rzut od bramki, inny kierunek wrzutu, itp.)
 - f. Wspieranie asystentów dyskretnym sygnałem, po przypadkowym lub nieznacznym dotknięciu piłki i błędem asystenta z tym związanym.
 - g. Prawidłowa reakcja i dobra komunikacja przy przewinieniach poza polem widzenia sędziego (gwałtowne agresywne zachowanie), sygnalizowane przez sędziego asystenta
 - h. Prawidłowa komunikacja i dobra reakcja na błędy sędziego (np. napomnienie złego zawodnika, druga żółta kartka i nie pokazanie czerwonej kartki, itp.)
 - i. Natychmiastowa reakcja, na krytykę sędziów asystentów przez zawodników i osoby towarzyszące drużynom
5. Osobowość sędziego
 - a. Posiadał szacunek, akceptację i uznanie ze strony uczestników (zawodnicy, osoby towarzyszące drużynom), uznawali sędziego jako panującego nad grą – wymagana osobowość na polu gry – naturalny autorytet
 - b. Asertywny i sprawiający bardzo dobre wrażenie
 - c. Konsekwentny i nie ulegający wpływom innych (zawodników, osób towarzyszących drużynom, kibiców, itp.) – zawsze podejmujący obiektywne decyzje
 - d. Konsekwentny, nawet gdy krytyka jest nieunikniona
 - e. Stanowczy, zdecydowany, ufny we własne siły, pewny siebie i swoich praw
 - f. Śmiały, odważny, nie bojący się podejmować niepopularne decyzje
 - g. Opanowany, spokojny i przewidujący, dyskretny i nie rzucający się w oczy w stosownych sytuacjach
6. Sędziowie asystenci 1 i 2
 - a. Prawidłowe decyzje o spalonym
 - b. Oczywista różnica między aktywnym a pasywnym spalonym (technika czekaj i patrz)
 - c. Wrzuty, rzuty od bramki, rzuty różne
 - d. Właściwa sygnalizacja fauli i przewinień popełnionych bliżej sędziego asystenta niż sędziego
 - e. Właściwa sygnalizacja fauli popełnionych bliżej sędziego asystenta niż sędziego w polu karnym

- f. Prawidłowa sygnalizacja przewinień popełnionych za plecami sędziego (gwałtowne, agresywne zachowanie)
- g. Prawidłowa pomoc dotycząca miejsca przewinienia na pograniczu pola karnego (na zewnątrz czy wewnątrz pola karnego)
- h. Nie lekceważenie sędziego i nadużywanie swoich uprawnień
- i. Pomoc przy egzekwowaniu odległości 9,15m od linii bocznej lub od piłki (bez odmierzania odległości)
- j. Pomoc przy bramkach – jasna sygnalizacja w trudnych sytuacjach czy piłka przekroczyła linię bramkową
- k. Pomoc w sygnalizowaniu wymiany zawodników
- l. Ustawianie i poruszanie – na równi z przedostatnim obrońcą – płynne poruszanie po linii bocznej
- m. Koncentracja
- n. Jasna sygnalizacja zgodna z Przepisami Gry i wytycznymi UEFA
- o. Wkraczanie na pole gry w sytuacjach konfliktowych
- p. Właściwa interwencja i prawidłowe reakcje przy oczywistych, nieprawidłowych, błędnych decyzjach sędziego
- q. Kontakt wzrokowy z sędzią
- r. Monitorowanie zachowań w strefie technicznej
- s. Ograniczone użycie „wolnej” ręki w przypadku bardzo trudnych decyzji, ale dyskretna sygnalizacja podczas kontaktu wzrokowego z sędzią

7. Sędzia techniczny

- a. Sędzia techniczny pomaga w zadaniach administracyjnych przed, podczas i po meczu
- b. Jest odpowiedzialny za pomoc w procedurze wymiany zawodników podczas zawodów
- c. Asystuje sędziemu przez cały czas, musi zasygnalizować sędziemu, gdy ten źle zidentyfikował zawodnika i przez to napomniął innego lub gdy nie nakazał opuszczenia boiska zawodnikowi, który otrzymał drugą żółtą kartkę lub kiedy gwałtowne zachowanie ma miejsce poza widocznością sędziego i sędziów asystentów
- d. Informuje sędziego o niewłaściwym zachowaniu każdej osoby znajdującej się w strefie technicznej, musi użyć zdrowego rozsądku wobec trenerów którzy przebywają w pobliżu ławki dla zawodników rezerwowych, ale zachowują się w sposób odpowiedzialny
- e. Nadzoruje wejście na boisko, lekarzy, fizjoterapeutów i osób, które udzielają pierwszej pomocy (noszowi), w celu oceny kontuzji zawodnika – pozwolenie zostaje udzielone przez sędziego